

RDEČI PRAPOR

Glasiilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Narodnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10:40 K, za pol leta 5:20 K, za četrt leta 2:60 K, mesečno 30 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posredna številka 18 v.

Reklamacije so pošiljne presla. Ne frankirana pisma se ne sprejema. Rokopisi se ne vračajo, inserati. Književna politična (širina 88 mm) za vsake 20 vin., večkrat po dogovoru.

102. številka.

V Ljubljani, v sredo, dne 16. decembra 1908.

Leto XI.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo Rdečega Prapora, Ljubljana. — Za denarne posiljitve, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo Rdečega Prapora, Ljubljana, Dunajska cesta številka 20.

Izjava.

Podpisani, ki smo bili v torek navzoči na volilnem shodu v «Mestnem Domu» in smo slišali govor tedanjega poročevalca Etbina Kristana, izjavljamo z vso odločnostjo:

Vse trditve «Slov. Naroda» in «Slovenca», da bi bil govornik Etbina Kristan nastopil sovražno proti slovenskemu vseučilišču, zlasti da bi bil zažugal z vplivanjem na socialno-demokratske poslance, da prepredijo ustanovitev slovenskega vseučilišča, so popolnoma zlagane. Res je le to, da je sodrug Kristan povdarjal važnost socialno-demokratske frakcije za vprašanje slovenskega vseučilišča in s tem odbil bagateliziranje socialno-demokratske stranke. Izrecno je povdarjal, da se obračajo slovenski poslanci na Dunaju ob vsaki potrebi do socialno-demokratskih poslancev in da je hinavsko, na Dunaju se sladkati socialistom, doma pa smesiti, bagatelizirati in s surovostjo obdelavati celo stranko. Na vsem shodu se ni izrekla ne ena sovražna beseda proti slovenskemu vseučilišču; vsaka nasprotna trditev je navadna laž in se mora smatrati za volilni manevar.

Predsedstvo:

Petrič Josip. Kocmur Ivan. Tokan Ivan.

Babnik Anton, Baggia Anton, Bahar Matija, Bartl Franc, Berdaja Josip, Bogataj Peregrin, Buda Josip, Černe F., Dejak R., Dovč A., Dražil St., Drinovc A., Erjavec Ivan, Erjavec Martin, Fajon Jožef, Frank Marija, Gabršček Lovrenc, Galovič Rudolf, Gaspari Anton, Gerdadolnik Matija, Germ Matija, Glavič Jernej, Golar Jakob, Herman Josip, Hlebs Franc, Jager Ivan, Jagodic Franc, Jamnik Jakob, Jarc Karol, Jenko Anton, Ježek Matevž, Kavčič Drag., Kavčič Tomaž, Kersnič Jožef, Kokalj Franc, Kožuh Franc, Knez Ivan, Kralj Anton, Kristan Ivan, Lehpamer Stefan, Lenassi Franc, Mihler Valentin, Mudrovčič Ilija, Mnslovič Avgustin, Ogris Franc, Panjtar Joa., Pavšek Maks, Pirš Kar., Plesko J. Prelesnik Fr., Repše M., Ropret And., Rozman Fr. Rožanc M., Rožmanc Fr., Rupar Lovrenc, Sartory Ferd., Sever Andrej, Simončič Alojzij, Slamnjak Ludovik, Strniša Josip, Subadobnik Josip, Šešek Strukelj I., Trampus Jakob, Turšič I., Vehovec Jakob, Vičič Anton, Vreček Franc, Wagner Matija, Zadnikar Jožef, Zagradnik Ivan, Zajc Franc, Zore V. Zeine Ivan, Zupan Josip, Žohar Ivan i. t. d.

To izjavo smo priobčili v nedeljski posebni izjavi s 80 podpisov, ki so jih udeleženci shoda spontano nabrali med seboj. Dobimo pa za to izjavo lahko še sto in sto podpisov. Vsakomur, če nima namena, zavijati resnico, mora biti po tej izjavi jasno, da se na shodu ni izrekla nobena sovražna beseda proti slovenskemu vseučilišču. Oba slovenska dnevnikarja v Ljubljani pa še v pondeljek zavijata kakor da bi udeleženci shoda, ki so podpisali izjavo, le trdili, da niso slišali napada na vseučilišče. Tako tendenčno zavijanje se pač obsoja samo po sebi in le potrjuje, da je bila prva vest o shodu v «Mestnem Domu» namenoma razširjena v zlagani obliki, do prikaže slovensko socialno demokracijo v luči narodnega izdajstva. Izjava delavcev, ki so bili na shodu in so pazno poslušali vsa govora, apelira seveda na objektivno misleče ljudi, ne pa na take, ki manevrirajo z ne-

resnico. Kdor nima slabega namena, ne bo po taki izjavi podtikal socialnim demokratom narodnih grehov, katerih niso zgrešili. Naposled ostane še vprašanje, če je zelo narodno in vseučilišču prijazno, razširati — napačno seveda — mnenje, da je tako velik del slovenskega naroda, kakršen je vendar socialno-demokratska stranka, sovražen vseučilišču. A na to vprašanje naj odgovore tisti, ki zadnji čas toliko operirajo s tem «sovraštvo».

Ožja volitev v Ljubljani.

Zavedno ljubljansko delavstvo je v pondeljek storilo svojo dolžnost na volišču. Pokazalo je, da mu deželni zbor ni Hekuba in da je pripravljeno, bojevati se za svoje pravice s tisto odločnostjo, ki odlikuje zavedne delavce povsod. Od lanske državno-zborske volitve se je število socialno-demokratskih glasov pomnožilo skoraj za 500 in v soboto se ima ponoviti boj, ki odloči, ali pride tudi slovensko delavstvo v kranjskem deželnem zboru do glasu ali ne.

Socialno-demokratska stranka ostane zvesta svojim načelom tudi v tem važnem boju, ki naj ji omogoči prvi korak v zakonodajstvu sploh. V ta boj gre z zavestjo, da je pravičen, zakaj nihče ne more odrekati delavstvu, da je važen del naroda po svojem številu, po delu, ko ga opravlja, po bogastvu, ki ga vstvarja, in tam, kjer se kuje usoda vsega prebivalstva, mora biti prostora za vse, torej tudi za delavce.

Deželni zbor, ki se spopolnjuje s sedanjimi volitvami, bo reševal razna vprašanja, ki se živo dotikajo delavske kože. Seveda ne bo moglo delavstvo odločilno vplivati na reševanja deželno-zborskih zadev, zakaj edini glas, ki si ga more socialna demokracija priboriti v deželnem parlamentu, ne more ovirati sklepov ogromne večine. Toda če niso zakonodajni zbori samo zveza klubov, katerih najmočnejši odločujejo samovoljno po načelih strankarskega egoizma, ampak če imajo argumenti kaj veljave v parlamentih, tedaj more tudi kranjskemu deželnemu zboru le koristiti, ako sliši mnenje onih slojev, ki stoje danes pred pragom in so mu vrata še zaprta. Deželni zbor ne more ničesar izgubiti, pač pa lahko le pridobi, če spozna neposredno težnje in želje delavstva, kateremu predpisuje zakone prav tako kakor ostalemu prebivalstvu.

V samem deželnem zboru se je teoretično že priznalo to dejstvo. V zadnji zakonodajni dobi, leta 1905., je kranjski deželni zbor na predlog poslanca dr. Kreka sklenil ustanovitev socialnega sveta, ki bi se imel kot posvetovalni organ baviti z deželno-zborskimi agendami socialnega značaja. Že v zadnji vseskozi neplodni dobi je socialni svet razpravljaval o fakultativnem starostnem zavarovanju, ki ga je mislila vpeljati dežela ter je podal različne, za predmet važne nasvete. Nedvomno tiči v tem dejstvu tehten dokaz, da delavstvo ni neinteresirano glede na deželni zbor, ampak da so razna vprašanja, ki se tam razpravljajo, prav posebnega pomena v prvi vrsti za delavstvo.

Deželni zbor je takrat sklenil, da se pokličejo v socialni svet zastopniki jugoslovanske socialno-demokratske stranke in krščanske socialne zveze. Priznal je s tem officialno, da je smatrati socialno demokracijo za poklicano zastopnico delavstva. Če je pa tako, je le logično in pravično, ako dobi socialna demokracija v novem deželnem zboru, ki je razširjen po splošni kuriji, svoj glas. To bo odgovarjalo naravnost notranjemu interesu deželnega zbora.

Z delavskega stališča je tudi skromni uspeh, ki se da doseči pri teh volitvah veličasten. In zato

je odločilni moment. Za nas prihajajo v prvi vrsti delavski interesi v postev. Vsaka beseda, spregovorjena v deželnem zboru z delavskega stališča, zaleže več, kakor najtemeljitejša razprava na shodih, na katerih so zastopani samo tisti, ki zahtevajo, ne pa tisti, ki lahko izpolnijo ali pa oddoljijo zahteve.

Ljubljansko delavstvo, ki se je v pondeljek dobro držalo, mora torej v soboto napeti vse moči, da spepolni svoj uspeh. Zmaga je mogoča, zatorej bi bila vsaka brezbriznost neodpustna. Še so v Ljubljani delavske rezerve, ki se na dan ožje volitve lahko spravijo na volišče. To se mora zgoditi. In če se zgodi, je uspeh zagotovljen.

Pred odločitvijo.

V boju se razvnamajo strasti, toda prevelika strast kali jasen vid. Premagajmo torej strasti in mislimo trezno. Poglejmo mirno na situacijo. Zato ni treba, da bi imeli vodo v žilah, ampak tudi ni treba, da bi butali z glavo ob steno. Uspeh, ki ga je socialno-demokratsko delavstvo doseglo v pondeljek, je jasen dokaz, da je premišljeno, zavedno, trezno delo več vredno od metode, ki razburja in vpliva na instinkte, namesto na razum.

V nedeljo se je n. pr. nasprotniški kandidat gospod Turk na svojem shodu močno jezil nad našo stranko, kakor da bi se bil moral braniti surovih napadov z naše strani. Ta njegova energija je bila popolnoma nepotrebna, zakaj če je čital naš list in slišal poročila o naših shodih, bi se bil lahko prepričal, da naš boj sploh ni bil namenjen njegovi osebi in da ga prav nikjer nismo napadali. Zaradi njegove osebne kandidature je nastalo nesoglasje le v njegovi stranki, za kar pa pač ne more biti odgovorna socialna demokracija.

Tako je razmerje tudi danes. Mi se ne bojujemo proti osebi gospoda Turka, ampak se bojujemo edino zato, da dobi socialno-demokratsko delavstvo v deželnem zboru skromno priliko, tolmačiti tam svoje stališče in zastopati svoje zahteve. To pravico pa ima socialno-demokratska stranka prav tako kakor vsaka druga in si te pravice tudi ne bo dala vzeti od nikogar. Socialna demokracija živi v tej deželi, njeni člani delajo v njej, socialno-demokratski delavci so kranjski deželi in slovenskemu narodu vsaj tako potrebni kakor vsi drugi sloji. Tedaj je pa tudi njena pravica, sodelovati pri deželnem zakonodajstvu in pri deželni upravi. Za to pravico gre v boj in zaradi ničesar drugega.

Lahko pa trdimo, da bi koristil socialno-demokratski uspeh ne le naši stranki, ampak razmeram v deželi sploh. Socialistično delavstvo je na svetu, boj med kapitalizmom in proletariatom tudi. Okoli kranjske dežele ni kitajskega zidu, da bi se mogle tukaj razvijati razmere ločene od vsega sveta kakor na Robinsonovem otoku. Socialni boj se ne da zadušiti. Ampak oblike tega boja so lahko zelo različne in menda se ne bo nihče upal trditi, da bi se pospešil civilizirani način boja, če bi ostala delavstvu vedno zaprta vsa vrata zakonodajnih zastopov.

Toda socialno-demokratska stranka apelira pri teh volitvah ne le na delavce, temveč na volilce sploh. Seveda! Tako dela pač vsaka stranka in vsaka ima pravico do tega. A socialna demokracija je prepričana, da ima za to tudi tehtne argumente. Njen uspeh je obenem uspeh naprednega načela in svobodne misli. Socialna demokracija je najodločnejša zagovornica vsake svobode in v sedanjih raz-

merah na Slovenskem je ona edina absolutno zanesljiva četa v boju protiklerikalizmu.

Prav s tega stališča je sobotna ožja volitev pomembna. Socialno-demokratska kandidatura je v sedanji dobi v prvi vrsti protiklerikalna kandidatura. In socialno-demokratska zmaga je protiklerikalna zmaga. To naj imajo pred očmi ljubljanski volilci, ki so v soboto še enkrat poklicani na volišče!

Aneksija Bosne in Hercegovine ter italijanski problem.

Debate v italijanskem državnem zboru vsled aneksije Bosne in Hercegovine so pokazale italijansko diplomacijo v najčudnejši luči. Obenem pa so debate v državnem zboru in v italijanskem časopisu pokazale dejanski politični položaj Italije. Bivši italijanski minister De Fortis je po 30letnem obstanku trozveze končno prišel do enega svetlega momenta ter priznaval: «Edina država, od katere nam dejansko more priti vojna, je z nami zvezana, t. j. Avstrija.»

V prejšnjem svojem članku sem razložil že v glavnih potezah politični položaj v Evropi tako, da so na eni strani Anglija, Francija in Rusija sporazumljene glede skupnega nastopa in da objemajo te velike svetovne države v svoji sredi Nemčijo, Italijo in Avstrijo. Ako se Avstrija prikloni Angliji, Franciji in Rusiji, potem sta Nemčija in Italija odrezani od orijenta, in mora Avstrija postati zvezna država s pretežnim slovanskim prebivalstvom in mora vsled aneksije Bosne in Hercegovine in zasedanja Balkana dati polno svobodo svojim narodnostim in uveljaviti avtonomni splošni in narodnostni princip ter mora vsled tega izvesti na Ogrskem splošno in enako volilno pravico. Dasi je Avstrija pred 30 leti stopila dejanski korak proti federalizmu s tem, da je zasedla Bosno in Hercegovino, dasi italijansko ljudstvo instinktivno vidi edinega in samega sovražnika politične in gospodarske veličine italijanske v Avstriji, so italijanski politiki šele danes prišli do spoznanja, da pojde bodoča vojna v Evropi med Italijo in Avstrijo radi Balkana. «Novoje Vremja» je pisala že 21. maja 1905: «Edino sredstvo, ustaviti Avstrijo v njenem stremljenju na Balkan, je sporazumljenje Rusije in Italije. Obe državi morate skupni problem rešiti na balkanskem polotoku in v to je tudi neobhodno potrebna zveza dveh velikih pasem, italijanske in slovanske». To mnenje ruskega naroda je našlo tudi malenkosten odmev v reski resoluciji in v zblizanju Hrvatov z Italijani. Kdo ni tega razumel? To je bila Italija na eni strani in Avstrija na drugi strani. Italija more videti, da je v zvezi Anglije, Francije, Rusije in Italije Avstrija priprta od Balkana in orijenta. Dejansko je Italija tudi že poprej stopila v krvno zvezo z gospodarjem Črne Gore, iskala simpatij srbskega naroda, se vezala z Albanci, in vendar italijanska dinastija ni imela poguma slediti instinktu italijanskega naroda. Italijanski državni in razumniki niso imeli dovolj odločne volje in nekoliko samozatajevanja prirojenega italijanskega šovinizma, da bi dejansko res izvršili prijateljstvo z jugoslovanskim plemenom in tako šli za ciljem velikega gospodarskega razvoja Italije y družbi z jugoslovansko pasmo. Šele sedaj se je sklenilo sporazumljenje Italije in Rusije! Imamo torej angleško-ruski dogovor glede Perzije in dogovor Italije in Rusije glede Balkana in orijenta. Železni obroč, ki bi se imel sklepati okoli Nemčije in Italije, se je jel danes sklepati okoli Avstrije in Nemčije. In v tem je kal svetovne vojne!

Prvi italijanski politiki in časopisi danes brez drugega priznavajo, da je z aneksijo Bosne in Hercegovine sklenjena razrušitev dosedanje trozveze ter pristavljajo: «Čudotvorno je mogla služiti trozveza dosedaj koristim le dveh kontrahentov in ne našim, le da je ozkosrčna naša politika bila slepa.» Po izjavi bivšega ministra De Fortisa pa ni nikakega dvoma več, da se Italija zaveda svojega položaja. Preden je še vedno počasna Avstrija in njena zaostala, ozkoumna diplomacija ukrenila kake korake, je Italija sklenila dogovor z Rusijo. A še vedno ima sedaj Avstrija ugodnejši položaj in še vedno je edinole od Avstrije odvisno, ali se vname evropska vojna ali ne, in ključ k temu je avtonomija narodov avstrijskega cesarstva in prvi korak: splošna volilna pravica za Ogrsko. S trenutkom, ko avstrijski državni spoznajo, da se s federalizmom Avstrije in balkan-

skih narodov rešijo vsa vprašanja, ki danes vznemirjajo narode, je izključena nevarnost krvave evropske vojne. Dogodki na Češkem sami naše višje kroge lahko pouče, da mora kreniti Avstrija drugo pot v notranji politiki in ta je le ena: pot avtonomije narodov. Italijansko-ruski dogovor pa je še jasnejši in groznejši opomin, da je zadnji čas, da da Avstrija avtonomijo svojim narodom. S polno, splošno in narodnostno avtonomijo Slovencev, Hrvatov in Srbov padejo takorekoč po sebi vse narodnostne meje in se izvrši brez vsakih sporov naravna premeba na Balkanu. S splošno volilno pravico na Ogrskem pridejo narodi do take moči, da je tudi vprašanje časa njihova avtonomija, in avtonomne skupine Slovencev, Hrvatov in Srbov v Avstriji pritegnejo brez drugega Srba in Balkana, ki morajo uvideti, da v lastnih dinastijah nimajo ničesar drugega nego klope, ki žive na njih telesih in jih izoriščajo.

Jugoslovanska plemena so ekonomično in politično se nerazvita in po zgodovinskem in plemenskem razvoju demokratična. Med njimi so še sledovi prvotne staroslovanske uprave, zadruga. Tu je najhvaležnejše torišče, da uveljavi Avstrija na zdravem, nepokvarjenem, priprostem narodnem telesu splošno avtonomijo. Utegne biti skoro prepozno, pridobiti si za Avstrijo simpatije Srbov v Bosni in Hercegovini, v kraljevini, Črni Gori in na Balkanu sploh! Danes so Srbi krvavi nasprotniki germanizatorične Avstrije, ki ne le ekonomično zatira balkanske Srbe, marveč tudi dopušča, da se srbska narodnost krvavo žali in zasmehuje. Ravno tako so obrnene simpatije srbskega plemena proti Italiji in srbski ekonomski vidijo edino rešitev iz dosedanjega gospodarskega jarma v prehodu proti Adriji. Kakor je Srbija vsled abotnega postopanja avstrijskih državnikov postala naravna zaveznica Italije, tako mora tudi Italija uvideti, da je njena bodočnost jasno začrtana po poti preko Adrije, Črne Gore in Srbije, da tako pridobi sebi teren za bodoči veliki ekonomični razvoj in dobi oporo v balkanskih narodih, da v zvezi z njimi Italija postane velesila in polna zavojevateljica Adrije.

Italijanski imperijalizem bi bil npravnost rečeno brez razuma in brez soka, če bi ne razrušil trozveze in tvoril železnega obroča Anglije, Italije, Francije in Rusije preko Balkana okoli Avstrije in Nemčije. In isti eminentni interes ima Italija v naravni zvezi svojega območja z območjem hrvaškega in srbskega plemena. Bolgarija, ki zaseda zahodno obal Črnega morja, tvori naravno ekonomično in narodno zvezo z Rusijo, in ta ekonomična in narodna zveza ne tangira skoraj nič one srbske in italijanske. Prostovoljno se morejo prikloniti pri tem položaju Srbi, Italijani in Bolgari Rusiji in tvoriti tako prejo (Ring) v verigi, ki sklepa tako slovansko-italijansko Evropo proti germanski. Italijanski imperijalizem bi bil docela brezsmiseln, ako Italija ne bi zahtevala od Avstrije, da odstopi od Bosne in Hercegovine, in to potom evropske konference. Zveza Anglije, Rusije, Francije in Italije na evropski konferenci lahko brez drugega zahteva: Ker je Turska danes ustavna država, ker so odpadli za aneksijo Bosne in Hercegovine obstoječi razlogi izza leta 1878/9 ker je sedaj Bosni in Hercegovina pod tursko vladno zagotovljena polna avtonomija, dočim po drugi strani aneksija Bosne in Hercegovine v sedanjem položaju izpreminja ravnotežje evropsko na škodo Italije in Rusije in na korist Avstrije in Nemčije, mora Avstro-Ogrska izprazniti okupirani deželi in s tem preprečiti srbsko-turško-črnogorski konflikt. Ako se Avstrija takim sklepom konference podvrže, je velika evropska vojna izključena. Ako takega sklepa ne sprejme, je konec trozveze in neizogibna vojna Avstrije proti balkanskim državam Turčiji v zvezi z Italijo. In ker Nemčija za slučaj poraza Avstrije ve, da je potem zaprta v zagato, in ker Rusija za slučaj poraza Italije ve, da je prenehal njen vpliv na Balkanu, je veliki mednarodni konflikt gotova stvar.

Ako bi bili avstrijski državni mislili, bi bili morali pot narodne avtonomije že davno nastopiti in si pridobiti tako ne le simpatij balkanskih Slovanov in v njih samih obuditi stremljenje po združitvi s sorodnimi slovanskimi plemeni v Avstriji, ker bi le po tej poti Hrvatje in Srbi prišli do združitve celega plemena v eno celoto. Seveda bi morala Avstrija istočasno nastopiti drugo pot proti Ogrski. Kakor danes Italija pravi: Edini moj sovražnik je moj zaveznik, tako tudi Avstrija lahko

reče: Moj najnevarnejši sovražnik je moja druga državna polovica. V obstoju ogrske države je kal smrti avstrijskega cesarstva. In kakor bi Avstrija rešila lahko balkanski problem potom narodnostne avtonomije Slovanom, tako bi rešila tudi ogrski problem potom avtonomije ogrskih narodnosti. Tako bi potom naravnega razvoja nastala mogočna skupina avstrijsko-balkanska, in edino ta rešitev bi preprečila danes neizogibno veliko evropsko vojno. Še bi lahko stopili avstrijska država in dinastija odločno na plan ter dali polno avtonomijo svojim narodom, še ni izključeno, da balkanski Slovani še danes ne sežejo po ponujeni roki in se združijo pod okriljem avstrijske države v veliko enotno narodnostno skupino. Ali pa je kdo danes v Avstriji, da bi znal misliti? A še bolj dvomljivo vprašanje je: ali je kdo v Avstriji, da zna stvarjati?

Dr. Henrik Tuma.

Sodrug, somišljeniki! Zahajajte le v take gostilne kavarne in brivnice, kjer je na razpolago Vaše glasilo. . . Agitirajte „Rdeči Prapor“!

Dopisi.

Z Iga. G. urednik! Prosimo Vas, sprejmete dopis v Vaš cenjeni list iz trdih kmečkih rok. Veseljapolni dan je bil pri nas 13. m. m., ko se je raznesel glas po naši širni občini, da se je vendar enkrat prodal naš občinski lov na javni dražbi. Lov, kateri se je pušal leto za letom grajščakom za 320 kronic, je bil prodan na javni dražbi v hiši okrajnega glavarstva v Ljubljani za 1761 kron. Ogorčenja je bilo med občinstvom zadnjih 10 let radi tega veliko, da se lov ni spravil do dražbe, kjer so se oglašili vedno boljši zakupniki. A razmere so bile take, da kdor bi si bil kaj takega domisljal, bi ne bil mogel nikdar prilesti na županski stolec. Občinski zajčki so igrali precej žalostno vlogo pri občinskih volitvah zadnjih deset let. G. urednik, pa ne mislite, da se je ta veliki napredek dosegel brez boja. Boj, ki je trajal več mesecev, je bil hud, bojni krik je odmeval do Dunaja. Najnevarnejša trdnjava, ki je ovirala priti do cilja, je pa bil naš farovž. Seja je bila radi lova sklicana trikrat. Prva je minila mirno, do glasovanja ni prišlo, predlog nekaterih odbornikov, ki so delali za dražbo, se je sprejel. Na poziv župana, če je kdo proti temu, se ni oglašil nihče. A burnejša je bila druga. Od strani farovža in grajščine se je pričel pritisk na odbornike, ker iskra ljubezni se tli pod kupom pepela med staro zlahto. Iz farovža so tisti, ko jih gospodje imenujejo «strogo katoliške», dobivali «befel», naj glasujejo, da se lov pusti dalje grajščaku. Povedati pa moramo, da je stari podjetnik ponudil sedaj 800 kron. A od drugih zanesljivih strani se je ponujalo 1000 kron ali še več. Sedaj ni bilo več sloge. Prišlo je do glasovanja. Že so se izrekli trije, naj se pusti lov brez dražbe grajščaku. Najviharnejša pa je bila tretja seja. Že od začetka je nastal ropot; ko so nekateri za občinski blagor vneti začeli druge nagovarjati na slogo, je vstal neki odbornik ter kar odločno zahteval, naj se glasuje, zakaj mož si je najbrže mislil s pomočjo svojih mobiliziranih tovarisev priti do zmage. In res, nekateri, katerih odborniki stolec je odvisen od farovža, so začeli onahovati; čul se je med njimi šepet: «Pa pustimo grajščini, da bo že enkrat mir.» Med tem se oglašil odbornik Šenk z besedo: «Možje, ni ga menda danes med nami, da bi postal izdajalec. Vsakemu je znano, kako je potrebna občina večjih dohodkov. Koliko prepira je vsako leto radi občinskih naklad. Ali bomo grajščakom dajali, pa revežem jemali? Ali ni se dosti, da je imel grajščak že toliko let lov malo manje kot zastoj? Možje, skrbimo, da pokazemo take moze volicem pri prihodnjih volitvah, da jih pahnejo iz občinskega odbora, ker taki izdajalci niso vredni, da bi hodili v občinsko hišo.» To im pa energični nastop svetnika Gerbca in Erjavca in še nekaterih drugih je pripomoglo, da so nekateri odborniki glasovali proti volji svojih hujšakačev, in tako se je 11 glasov proti 4 izreklo za dražbo in s tem je prišlo do zmage. Hvaležni moramo biti davkoplachevalci naše občine, da so sadnje občinske volitve privedle na občinsko polje vendar toliko odločnega duha, da ne bo treba v bodočnosti do 30 odstotkov občinske naklade nositi na grbi. V nekaj dneh bodo občinske volitve. V farovžu bodo postavljali kandidata. Očka Strumbelj, tudi Vi bodete predstavljeni volilcem, da Vas volijo. Kaj porečejo oni, ki spoznavajo Vaše neodkritosrčno ravnanje? Ali Vas bo kaj sram? Nič! ker ste že vsemu privajeni. Vi ste «künstna» glava! Mislite si: Župnik ima županstvo v žepu, njemu je treba biti poslušen, on lahko potegne večino za las. Potem bo pa slo. Če se pa pridobi virilni glas naše grajščine, pa tudi nekaj velja. Županski stolec bo gotov. Vaš konkurent Mencej je v tem na slabšem, ker se je pa odtegnil. Povejte nam, ali ste pred 7. leti, ko ste se pulili za županski stolec,

lazili zaradi občinskih koristi po Hamerštu? Vedite, da se časi spreminjajo; ljudstvo se tudi pri nas drami; prejalistej bodete želi plačilo za svojo neodkritosrčnost. Več občanov.

Pulj. (Shod za vseučilišče.) V soboto, dne 12. t. m. je bil tukaj v dvorani «Arco Romano» socialno-demokratski shod za slovensko vseučilišče. Dasi je čas za delavce sedaj zelo neugoden, ker se povsod dela čez ure, je bil vendar shod dobro obiskan. Za predsednika je bil izvoljen sodrug Jelčić, poročal je pa soodr. Petejan. Govornik je razložil boje skoraj vseh avstrijskih narodov za visoko šolstvo, zlasti na jugu boj za slovensko vseučilišče na eni, za italijansko na drugi strani. Na to je govornik analiziral brnski narodni program avstrijske socialne demokracije ter je pokazal, da je vsebina tega programa narodna avtonomija, brez katere ni misliti na narodno enakopravnost v mnogojezični Avstriji. Vsa vprašanja narodnega šolstva so v najtesnejši zvezi z narodno avtonomijo, ker se morejo ta vprašanja le tedaj rešiti povoljno za posamezne narode, če lahko vsak narod sam, neodvisno od drugih odločuje o njih. Tisti hip, ko bi bila izvršena narodna avtonomija v državi, bi bilo od Slovencev samih odvisno, ali si ustanove svoje vseučilišče ali ne. Čim priznavamo načelo narodne avtonomije, katero so tudi naše meščanske stranke vsaj teoretično večkrat naglašale, moramo pa tudi Italijanom priznati pravico do vseučilišča in tudi pravico, da si izbere mesto, kjer naj se ustanovi. S protesti narodnjakov proti ustanovitvi italijanskega vseučilišča v Trstu se torej ne moremo strinjati, ker bi s tem oslabili svoje lastno stališče ter implicite priznali, da imajo tudi o našem vseučilišču odločevati drugi, ne pa mi. Pač pa je položaj valed različnih visokošolskih zahtev ugoden za Slovence in Hrvate, ki bi ga lahko porabili v tej smeri, da bi v Trstu in na Primorskem sploh dosegli potrebne ljudske, srednje in strokovne šole. Da bi bilo italijansko vseučilišče v Trstu nevarno razvoju primorskega slovanstva, je prazen strah; nevarno je pa pomanjkanje ljudskih in srednjih šol. Z vzajemnim odrekanjem vseučilišča se le ovira ustanovitve ene in druge univerze in taka politika se ne more imenovati narodna. Spričo besnega boja Slovanov in Italijanov prodira germanizacija z vso silo na Primorsko. V samem Pulju imamo danes osem nemških šol, v tem ko nimajo Slovani ne ene. Napredovanje germanizacije se pa ne opaža le v šolstvu, temveč še bolj na gospodarskem polju. Proti tej nevarnosti ni druge rešitve kakor uresničenje zahteve, katero je z vso odločnostjo naglasila socialna demokracija: Vpeljava narodne avtonomije.

Govornik je na to predložil sledečo resolucijo: «Slovanski delavci, zbrani na javnem shodu dne 12. decembra 1908 v dvorani «Arco Romano», zahteva z vso odločnostjo ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani ter prepotrebni ljudskih in srednjih šol v Trstu in v Pulju. Shod priznava s stališča pravičnosti in svobodnega samoodločevanja tudi italijanskemu narodu pravico do svojega vseučilišča ter pravico, da si sami izbere mesto, kje naj se ustanovi.»

Resolucija je bila brez debate soglasno sprejeta. Nato je govoril sodrug Haramina o vladnem načrtu zavarovanja za starost in obnemoglost. Načrtal je dolgo zgodovino delavskih bojev za to važno socialno zahtevo in je razložil glavne točke vladne zakonske osnove. Razkril je spletkarijo krščanskih socialcev, ki se trudijo, da bi po njihovem vplivu popačeni zakonski načrt še bolj pokvarili in vzeli delavstvu avtonomijo bolniških blagajni. Pozival je delavce, naj bodo na straži, da stopijo, če bi bilo potrebno z vsemi močmi v obrambo delavskih interesov proti nasprotniškim nakanam.

Po poročilu sodruga Haramine se je shod zaključil. Opomniti je treba, da se ga ni udeležil ne en narodnjak in da tudi ni prišel noben poročevalec narodnjakega časopisja. To označuje resno in kliče, kateri tudi boj za vseučilišče ni nič drugega kakor reklamno sredstvo.

Politični odsevi.

Nagla sodba v Pragi se je v torek preklicala. Stvar pa ni šla posebno gladko in posebno socialni demokratje so morali nastopiti zelo energično, da so pripravili vlado vendar do pameti. Še v soboto se je govorilo, da čaka vlada le na nedeljo in da preklicé takoj naglo sodbo, če se ohrani tudi to nedeljo mir v Pragi. Toda v nedeljo so trdili političarji, ki so v zvezi z vlado, da se to ne zgodi, češ, da nekaterim češkim in nemškim strankam sploh ne gre za naglo sodbo, ampak za druge demonstrativne namene. Ko so socialni demokratje v parlamentu izpoznali ta položaj, so naznanili vladi, da spremene svoje stališče, ako se ne odpravil nagla sodba in da tudi za nujnost prvega branja proračunskega provizorija ne bodo glasovali. Ob 6. uri zvečer je bilo predsedništvo socialno-demokratske zveze objavljeno pri zborničnem predsedniku Weißkirchnerju na posvetovanje, katerega se je udeležil tudi ministrski predsednik baron Bienerth, ki je izjavil, da bo nagla sodba odpravljena. Potem je Weißkirchner povdarjal, da je položaj v parlamentu popolnoma nejasen, ker se nič ne ve, kakšno

stališče zavzemajo posamezne stranke glede na nujnost proračunskega provizorija. Tudi po preklicu nagle sodbe ni gotovo, če bodo stranke glasovale za nujnost vseh treh čitanj. V interesu parlamenta bi bilo torej nujno potrebno, da bi socialni demokratje omogočili nujnost drugega in tretjega čitanja. Na svoji seji je socialno-demokratska zveza povdarjala, da bodo agrarne stranke najbrže porabile težavni položaj, da izprešajo vladi koncesije proti srbski trgovinski pogodbi. Konstatiralo se je nadalje, da se po krivici vlade in koaliranih strank čas parlamenta trati na neodpusten način, vsled česar je res nemogoče, da bi se proračun tekem 14 dni rešil v odseku. Da ne pride zaradi tega parlament v nevarnost, bo torej stranka izjemoma glasovala za to, da se odpravi tudi drugo in tretje čitanje nujnim potom. Zahtevala pa bo za to, da se na vsak način odstranijo zapreke, ki še ovirajo razpravo o socialnem zavarovanju.

Sodrug Pernerstorfer je bil pretečeni teden izvoljen za podpredsednika v avstrijski zbornici poslancev. Moralno pravico tega mesta je imela socialna demokracija, ki je po številu svojih članov druga v avstrijskem parlamentu, že ob prvem konstituiranju predsedništva. Toda stranka je takrat opustila svojo zahtevo, da ne napravi mlademu parlamentu splošne volilne pravice težav. Sedaj je zbornica z izvolitvijo sodruga Pernerstorferja priznala važnost stranke, ki zastopa v državnem zboru delavstvo vseh avstrijskih narodov. Ko se je sodrug Pernerstorfer zahvalil za izvolitev, je naglašal, da bo varoval strogo nepristranost, kadar bo poklican, da vodi razprave državnega zbora. Na vspehe, ki se zrcalijo tudi v tej izvolitvi, je delavstvo vseh narodnosti lahko ponosno.

Avstrijska diplomacija je začela s Turčijo razpravljati, da doseže sporazum glede na aneksijo Bosne in Hercegovine. Bil je že zadnji čas, da je baron Aehrenthal, ki je streljal že same kozle, nastopil to pot edino, ki utegne Avstrijo še izvesti iz zagate, v katero je zašla z nepripravljenostjo aneksijo Bosne in Hercegovine. V nedeljo je avstrijski poslanik Pallavicini obiskal velikega vezirja in turškega ministra za zunanje zadeve. Pogajanja zaradi sporazuma so se začela. «Frankfurter Zeitung» ima iz Carigrada poročilo, da je Avstrija pripravljena na koncesije in da kaže tudi Turčija popustljivost. Misli se, da bo turški vladi mogoče tekem 24 ur ustaviti bojkot avstrijskega blaga. Turški ministrski svet je sklenil, strogo paziti, da colniski uradi ne sodelujejo pri bojkotu.

Poljski nacionalni dijaki v evovu so v soboto na vseučilišču napadli galisk ga namestnika Bobrznynskega, ko je prišel, da se vdeleži neke promocije. Sprejeli so ga s «pereat»-klici ter so ga obmetavali z jajci. Nekateri so mu hoteli iztrgati pripasani meč. Razlog za pobalinsko demonstracijo je ustanovitev dveh rusinskih katedrov na lvovskem vseučilišču. Po demonstraciji so se dotični dijaki zbrali in sklenili resolucijo, da se ne ustrašijo nobenega sredstva, s katerim bi mogli preprečiti vpeljavanje rusinskega jezika na lvovski univerzi. Posebna deputacija je hotela rektorju oddati resolucijo, a ni bila sprejeta. Potem so demonstrantje pobili nekoliko šip na namestništvu in polivali zid s črnolom. Drugi dijaki so protestirali proti takemu brutalnemu ravnanju. Rektor je bil pri namestniku, da opraviči vseučilišče in je obsodil napad. Če se pomisli, da živi v Galiciji tri milione Rusinov in da so prav tako Slovani kakor Poljaki, se mora obžalovati take sadove šovinizma. Dogodek pa tudi kaže, kako velika razlika je med bojem za narodne pravice in med šovinizmom, ki vedno končuje z nezmišljijo in z brutalnostjo.

O ameriškanih volitvah poroča «Proletarec» sledeče: Rezultat predsedniških volitev je že znan. Taft je izvoljen za predsednika Zedinjenih držav s 170 glasovi elektoralne in okrog 1.200.800 glasovi volilne večine. Dobil je 326 elektoralnih glasov, njegov «nasprotnik» Bryan pa 157. V kongresu je izvoljenih 213 republikancev in 178 demokratov, kar pomenja 35 glasov republikanske večine. Republikanci so zmagali v veliki večini povsod razen južnih držav, katere se še ponašajo, da so «solid democratic». Glede natančnega števila socialističnih glasov nismo še na jasnem. Zveržena poročila prvih par dni po volitvah ne odgovarjajo resnici. Oficijelna poročila se brigajo samo za republikanske in demokratske glasove; socialisti se moramo zadovoljiti le s poročilom naših sodrugov iz vseh krajev, katera pa prihajajo počasi. Gotovo je, da bo število vseh socialističnih glasov naraslo nad 650.000. Napredovali smo torej za 250.000 glasov v zadnjih 4 letih. V Chikagu je dobil soodr. Debs 18.885 glasov: pred štirimi leti je dobil Debs tukaj nad 40.000, a več kot polovica je bilo demokratskih. V New-Yorku je dobil Debs 27.000 glasov; po vsej državi pa 54.000. Za New-Yorkom se je najbolj odlikovala Pennsylvania. V samem Pittsburgu so socialistični glasovi napredovali za 600%; v Cambria Countyu, kjer so slovenske naselbine, je imel Debs 7000 glasov. V vsej Pennsylvaniji je bilo okrog 80.000 glasov. Velik napredek socialističnih glasov je beležiti tudi na Zapadu in Jugu, od koder pa ni še vseh poročil. V državi Oklahoma je dobil Debs 27.000 glasov proti 4443 glasom l. 1904. V Tennessee smo napredovali za 500%; v Idaho je dobil Debs blizo 10.000 glasov; v Washingtonu 15.000. V St. Louisu, Mo., ima Debs 6000 proti 5000 l. 1904. Wisconsin je ostal trdna socialistična

trdnjava. Pet socialističnih zastopnikov je izvoljenih v državno postavodajo in eden v državni senat. V Milwaukee je dobil Debs 17.279 glasov; vseh glasov v tem mestu je pa bilo 18.388. V državi Wisconsin je bil sploh najljutejši boj med socialisti in nasprotnima strankama. O tem piše «Chicago Record Herald» z dne 4. novembra sledeče... V skrajni nevarnosti, da pride socialist v kongres, je Business Men Association v tamošnjem distriktu pritiskala v zadnjem trenetku s silno agitacijo (in goljufijo tudi, seveda! Op. uredn.) in tako pripomogla, da je z nezadovoljnim zmagal republikanec. Najznačilnejša je pa pridobitev socialističnih glasov v farmerskih mestecih po Wisconsinu, Minnesoti in drugih severozapadnih državah. V nekaterih krajih je imel Debs celo večino nad Bryanom in Taftom. To dokazuje, da se tudi ameriški kmetje počasi zavedajo, da sodijo tudi oni v proletarski razred. Po najnovjših poročilih se zatrjuje, da bodo socialistični glasovi narasli na 750.000.

Za volitve 14. decembra so določeni sledeči strankini volilni lokali:

Centralni lokal: Dunajska cesta št. 20.

Za Št. Jakob: pri Pocku v Florjanskih ulicah.

Za Trnovo: pri Grčarju v Cerkvenih ulicah.

Za kolodvorski okraj I.: pri Petriču, Resljeva cesta.

Za kolodvorski okraj II.: v lokalu Del. tiskovne družbe, Dunajska cesta št. 20.

Za vodmatski okraj: v trgovini sodruga Grila.

Za Barje: pri Mokarju.

Za dvorski okraj: pri Krakovčanu, Valvazorjev trg.

Za šolski okraj: Vinska klet (pri Fabjanu)

Domače stvari.

Ljubljansko meščanstvo se z malimi izjemami ni udeležilo volitve. Ne motimo se menda, da se je to zgodilo največ v uvaževanju, da ima meščanstva svojo posebno volilno pravico v mestni kuriji in je hotelo prepustiti boj v splošni kuriji sedanjim volilcem. Saj je v soboto «Slov. Narod» sam naglašal da je nezašlišana krivica, če nepriviligirane volilce v splošni kuriji majorizirajo tisti, ki volijo v svojih razredih svoje lastne zastopnike. Toda učinek, ki ga je imelo mnogo tistih volilcev v mislih, se ne doseže z volilno abstinenco, čim se en del privilegiranih volilcev, ki imajo vpliv tudi na mnogo nepriviligiranih, udeleže volitev proti delavstvu. Kdor hoče pomagati delavstvu v njegovem boju za zastopstvo, mu mora pomagati z glasovnico. Prepričani smo, da ogromna večina ljubljanskih meščanskih volilcev delavcem privoščé itak majhno pravico in želi, da bi jo dosegli; ampak čim so delavci pometani v splošno kurijo, je majoriziranje mogoče in preprečiti se da le na ta način, da tisti, ki nočejo majoriziranja, volijo in sicer da volijo z delavci.

Tudi za učitelstvo je sobota važen dan, zakaj odločiti se ima, ali ostanejo v deželnem zboru med seboj tiste stranke, ki so sedaj tam zastopane, ali pa dobi glas tudi tista stranka, od katere ima učitelstvo za bodočnost največ pričakovati. Iz liberalne stranke je učitelstvo izstopilo. Razloge je pajasnil «Učiteljski Tovariš», a mi se danes nočemo baviti z rekriminacijami o tem koraku. Učitelstvo je pač vedelo, kaj je storilo. Mi pa tudi vemo, da ne preskoči kar vse slovensko učitelstvo z obemi nogami v naš tabor, zakaj za vsak razvoj je potreben gotov čas. Prepričani smo pač, da pride prejalistej večina slovenskega učitelstva v socialno-demokratsko stranko, ker se njegovi interesi popolnoma vjemajo z delavskimi, katerih ne more s potrebno odločnostjo zastopati nobena druga stranka kakor socialno-demokratska. Tudi drugi sloji inteligence pridejo še v naše vrste, ko dozori njih socialno, razredno čutenje in misljenje in ko spoznajo socialno demokracijo bolje nego se more spoznati pa čitanju nasprotniškega časopisja in pridigah. Toda to je godba bodočnosti. Za danes ne dvomimo, da bo večina učiteljev ostala v svoji organizaciji izven vsake stranke. A v tem položaju morajo učitelji še bolj kakor doslej misliti na zaveznike, ker v bojih ne zmaguejo idealizmi, temveč moč. In socialna demokracija je bila vedno zanesljiva zaveznica učitelstva glede na njegova stanovska in šolska vprašanja. Tudi v kranjskem deželnem zboru ne bo nihče mogel tako odločno podpirati učiteljskih materialnih, pedagoških in etičnih zahtev kakor socialna demokracija in zato varujejo učitelji le svoje interese, ako se soboto polnoštevilno udeleže ožje volitve in glasujejo socialno-demokratsko.

Zistematično obrekovanje socialne demokracije so začeli naši klerikalci. Ko je «Slovenec» prišel v soboto z očitno lažjo, da zavlači socialna demokracija starostno zavarovanje, se je morala absurdna izmišljotina smatrati samo za volilni ma-

Ljubljanski volilci!

Pri ožji volitvi v splošnem volilnem razredu
dne 19. decembra t. l.

je naš kandidat za kranjski deželni zbor, sodrug

Etbin Kristan

pisatelj v Ljubljani

Glasujte složno za kandidata socialne demokracije, da pride tudi slovensko delavstvo vsaj do glasu tam, kjer se kuje dober del njegove usode.

Delavci! Zaupajte v svojo moč, kar Vas je drugih volitev, pa ne pozabite, da so tudi delavci važen del slovenskega naroda!

never. Toda ta laž se ponavlja; tudi na nedeljskem zaupnem shodu so jo premlevali in vidi se, da hočejo klerikalci »delovati« ž njo. Človek bi se smejal taki taktiki, ki operira s trditvami, za katere nima sence dokaza. Klerikalci ne morejo navesti ne enega dejstva, ki bi pričalo, da je socialna demokracija le za pol minute zavlekla socialno zavarovanje. Narobe! Prav socialna demokracija je napela vse moči, da prepreči razpust parlamenta in epoholni govor dr. Adlerja so slavili celo najbolj zagrizeni sovražniki, dunajski krščanski socialci. Ampak trditve klerikalcev je tema bolj frivolna v momentu, ko polagajo sami socialnemu zavarovanju največje zapreke. Sobotni »Slovenec« ima za to sam najboljši dokaz v brzojavki, v kateri napoveduje, da bodo jugoslovanski poslanci razbili parlament. Če bi se to zgodilo, bi se res socialno zavarovanje zavleklo, a na tem ni klerikalcem nič ležeče. Razpust parlamenta je že itak stara Šusteršičeva ideja, za katero je delal reklamo že pred 2 meseci. To se pravi, igrati se z usoda ljudstva!

Slovensko vseučilišče imajo klerikalci zadnje dni toliko na jeziku, kolikor prej vsa leta ne. Sicer dobro vemo, da jim nič ni ležeče na vseučilišču, ampak le iz svojega lemenata bi radi napravili teološko fakulteto. Toda kaj pomenijo besede za vseučilišče, če so dejanja proti vseučilišču? Vsled skrajne mlačnosti liberalnih strank se sicer klerikalcem izvrstno godi v sedanjem državnem zboru, dasi imajo manjšino v njem. A to jim ne zadostuje. Oni hočejo biti povsod absolutni gospodarji in zato res delajo na to, da bi razbili parlament. Od novih volitev pričakujejo klerikalno večino v parlamentu. Razne dopolnilne volitve sicer kažejo, da se bodo menda korenito opekli. Ampak klerikalci bi bili za nekaj časa zadovoljni tudi z vlado § 14. ker vedo, da stoji Bienenrth popolnoma pod Geismannovim vplivom. Če se pa to zgodi, je slovensko vseučilišče zopet odloženo za nedogledno dobo, kajti, brez parlamenta ga ne dobimo, nove volitve in kar bi jim sledilo, bi pa požrle toliko časa, da za to vprašanje sploh ne bi bilo prilike. To razbijanje parlamenta, ki ima slovensko večino in močno, vseučilišču prijazno socialno-demokratsko frakcijo, pomeni pogreb slovenskega vseučilišča. Samo rimsko farizejstvo more tako prazno deklamirati o zahtevah naroda, pa iz najprostejšega strankarskega egoizma ovirati, onemogočevati in pokopavati zahteve ljudstva in narodov! In le politični slepci ne morejo spoznati take jezuitske politike!

Kranjske deželnozbornske volitve, ki so bile v pondeljek, so po deželi rodile tisti rezultat, ki je bil pričakovati. V vseh kmetskih okrajih splošne kurije so izvoljeni klerikalci. Deset novih mandatov so pridobili brez posebnih težav in v deželni zboru ter v deželni odboru bodo poslej odločevali z absolutno večino. Da bo tako, je vsakdo vedel že tedaj, ko je bila v deželni zboru sklenjena volilna reforma s tisto splošno kurijo, ki uničuje delavsko volilno pravico in ki sploh ni imela drugega namena, kakor zagotoviti klerikalcem gospodstvo v deželi. To so zdaj dosegli. Kakor jim liberalna stranka ni ovirala volilne reforme, tako jim je prepustila mandate brez boja. Po vsej deželi je stala samo socialna demokracija proti klerikalizmu, ki seveda ni mogla upati na zmago. Toda stranko je vodil drug namen. Z intenzivnejšo agitacijo je mogla nastopiti samo v tistih krajih, kjer je vsaj nekaj industrije in vsled tega organizacija socialno-demokratske stranke. V teh krajih: Idrija, Zagorje, Jesenice, Tržič, ljubljanska okolica, Vrhnika i. t. d. je tudi dosegla lepe vspehe, tuintam take, da bodo klerikalci razmišljali o njih. V drugih krajih ni bilo storiti nič drugega, kakor imenovati kandidate, da se pokaže, kje je kaj želje po socialno-demokratskem delu. Agitacija se je v takih krajih povsem opustila. A tudi tukaj smo dosegli navidezno zelo skromne vspehe, ki so pa za stranko velikega pomena, ker ji kažejo, kje se ima razširiti in poglobiti njeno delo.

Udeležba je bila pri teh volitvah povsod bolj pičla. To je umevno. Če je rezultat za naprej nedvomen, je težko zbuditi posebno zanimanje pri volilcih. Zato je tudi število klerikalnih glasov v nekaterih okrajih rapidno padlo. Bilo bi kratkovidno, izvajati iz tega, da so klerikalci povsod nazadovali. Kjer ni nobenega boja, tudi fajmoštri ne spravijo vse vojske na bojišče. Toda drugače je v tistih

krajih, kjer so klerikalci napeli vse moči, pa so vendar nazadovali. Tako je bila n. pr. v Tržiču, na Vrheki intenzivna klerikalna agitacija, pa smo mi v Tržiču močno napredovali, dočim so klerikalci nazadovali, na Vrhniki smo ohranili točno svoje lanske glasove, klerikalci pa so jih izgubili kar 400. Ljud volitev torej kaže, da je boj proti klerikalizmu — zlasti v dobi klerikalno-liberalne sloge — težak, da pa ni brez koristi in da tudi na Kranjskem klerikalizmu ni zagotovljena večna vlada. Na vrsto pride sedaj zopet organizatorično delo in opravilo se bo.

Uradni list naznanja o kranjskih deželnozbornskih volitvah sledeče rezultate:

1. Ljubljana, mesto: Oddanih veljavnih glasov 2481. Od teh je dobil Josip Turk 1097, Etbin Kristan 1067, Karel Mayer 295 glasov; 22 glasov je bilo razcepljenih. Absolutna večina je 1241. Potrebna je torej ožja volitev, ki bo v soboto, 19. t. m. od 8. zjutraj do 2. popoldne v istih volilnih lokalih kakor v pondeljek.

2. Ljubljana, okolica: Oddanih veljavnih glasov 3405. Dobil je Mihael Dimnik 2351, Josip Petrič 812, razcepljenih 242, neveljavnih 34 glasov.

3. Radovljica-Kranjska gora-Tržič: Oddanih veljavnih glasov 3972. Dobil je Ivan Piber 2792, Fran Bartl 989 glasov, 191 razcepljenih, 53 neveljavnih.

4. Kranj-Škofja Loka: Oddanih veljavnih glasov 2539. Dobil je Evgen Jarc 2371, Josip Petrič 73, razcepljenih 93, neveljavnih 35 glasov.

5. Kamnik-Brdo: Oddanih veljavnih glasov 2905; dobil je Ivan Lavrenčič 2817, Etbin Kristan 35, razcepljenih 53, neveljavnih 21 glasov.

6. Vrhnika-Logatec-Idrija-Cerknica. Oddanih veljavnih glasov 4663 (tukaj je bila udeležba največja). Dobil je Anton Kobi 3492, Ivan Stravs 1121, razcepljenih 50, neveljavnih 42 glasov.

7. Postojna-Senožeče-Ilirs. Bistrica-Vipava Lož. Oddanih veljavnih glasov 3614. Dobil je Jernej Ravnikar 3489, Josip Novak 92, razcepljenih 33, neveljavnih 76 glasov.

8. Litija-Višnja gora-Radeče. Oddanih 3665 veljavnih glasov. Dobil je dr. Ivan Zajec 2828, Miha Čobal 788, razcepljenih 59, neveljavnih 32 glasov.

9. Krško-Kostanjevica-Mokronog-Trebnje. Oddanih 3013 veljavnih glasov. Dobil je Ivan Hladnik 2847, Etbin Kristan 101 glas, razcepljenih 65, neveljavnih 84 glasov.

10. Kočevje-Velike Lašče-Ribnica-Zužemperk. Oddanih 3241 glasov. Dobil je dr. Vladimir Pegan 3113, Fran Bartl 17, razcepljenih 111, neveljavnih 69 glasov.

11. Novo mesto-Črnomelj-Metlika. Oddanih 3816 veljavnih glasov. Dobil je Martin Matjašič 3169, Fran Schiffrer 18, Peter Rauch 426, razcepljeni 203 glasovi, neveljavnih 29 glasov.

«Razcepljeni» glasovi so večinoma prištevati našim kandidaturam, ker imajo volilne komisije po deželi sploh navado, da štejejo posamezne glasove kot razcepljene.

Socialno-demokratska stranka

nima

za sobotno ožjo volitev v Ljubljani

z nobeno drugo stranko

kompromisa

in ga tudi ne bo sklepala.

Vsako namigavanje v nasprotnem zmislu je brez podlage in naravnost iz trte izvito.

Volilci! Ne dajte se begati z novimi manevri!

Novi deželnozbornski poslanci, ki so bili v ponedeljek izvoljeni s klerikalnim programom, so po poklicu: Miha Dimnik, kmet; Ivan Piber, župnik; Evgen Jarc, c. kr. profesor; Ivan Lavrenčič, dekan; Anton Kobi, posestnik in trgovec; Jernej Ravnikar, nadučitelj; dr. Ivan Zajec, zdravnik; Ivan Hladnik, župnik; dr. Vlad. Pegan, odvetnik; Marti Matjašič, občinski načelnik. Torej: 3 duhovniki, 1 profesor, 1 odvetnik, 1 zdravnik, 1 nadučitelj, 1 trgovec, 1 občinski načelnik, 1 kmet. Dr. Pegan in dr. Zajec sta baje kandidata za deželni odbor in sicer prvi mesto dr. Šusteršiča, ki je po spomladni volitvi provizorično sprejel deželno odborništvo, drugi pa za splošno kurijo.

Čudno postopa uprava ljubljanskih mitnic s svojim pazniškim osebjem. Dobil smo več pritožb. Ob 60 letnici je župan Hribar »pogostil« mestne delavce — na osebe, ki je uslužbeno na mitnicah se ni noben spomnil. Plače se nič ne zboljšajo; vedno so po starem! Službeni čas še vedno enak! Pazniki zahtevajo remediure. Za sedaj so še mirni, ali, če ne bo nič, bodo merali zaropotati. — Pa tudi v drugih ozirih se potužujejo pazniki. N. pr. zadnjič je uradnik Kapler lastnoročno vrgel paznika po tleh. Za ta brutalni čin ga je kaznovala sodnija z dvadnevni zaporom. Uprava mitnic je pa paznika iz maščevanja po 16 letni zadovoljivi službi vrgla na cesto, v naročje lakoti in bedi... Delavci! Tako se godi z nami! Kedaj bo drugače!

Ljubljanski volilci!

Za ožjo volitev so veljavno edino glasovi, ki se oddajo za kandidata, ki sta dobila v pondeljek največ glasov, torej za

Josipa Turka

ali pa za

Etbina Kristana

Vsak drug glas je v soboto neveljaven!

Za esperantiste. Prejeli smo in priobčujemo: «Na prvem zborovanju združenih slovanskih esperantistov ob priliki zadnjega svetovnega esp. kongresa v Draždanih se je pozdravljala z navdušenjem ustanovitev prvega slov. esp. krožka. Da izvrši naš krožek (Maribor, ob parku l. III.) prvo svojo večjo nalogo, da izda namreč popolno slovnico esp. jezika za Slovence, se obračamo zopet na slavno občinstvo z nujno prošnjo, da nas podpira v vaši meri ko doslej z naročili. Obračamo se posebno do slov. razumnštva, z vso gotovostjo pa pričakujemo, da se prijavijo dotični p. n. gospodje, ki smo jim poslali tozadevne tiskovine, ki so povzročile naši itak zelo solzi blagajni velike stroške. Povdarjamo pa še enkrat, da sprejemamo iz srca radi tudi naročila tistih, ki ne nameravajo postati esperantisti, ki pa podpró s svojim cenjenim naročilom naše stremljenje. (Knjiga bo stala, 2 K ter se razposiljala po poštnem povzetju.)»

Previdnost z Ameriko! «Glas Naroda», glasilo Sakserjevega podjetja s »šifkartami«, prinaša dannadan gorostasne laži, da se vračajo boljši časi v Ameriki in da je dovolj dela. Temu nasprotno pa je žalostna resnica, da tava danes še na stototisoče ljudi brez dela po ulicah in vse kaže, da bo letošnja zima ena najtrpejših izza dolgo vrsto let za brezposelne delavce.

Rojaki onstran oceana naj bodo previdni in naj nikar ne grede vabljivim agentom na limanice.

Frank Petrič

Chicago, Ill., severna Amerika, 22./11. 1908.

Glasovnice za ožjo volitev

se dobe v sredo, četrtek in petek od 9 do 1. popoldne in od 3. do 6. popoldne pri deželni vladi, na dan volitve pa pri volilni komisiji. Kdor je izdubil legitimacijo, dobi drugo pri deželni vladi, če se izkaže s kakšnim dokumentom.

Grozna nesreča. Piše se iz Opatije: Ko je v petek, dne 4. decembra ob 7. zjutraj, vozil vlak opatijske električne železnice popotnike iz Lovrane proti postaji Matulje, dogodila se je v lki med Lovrano-Opatija nesreča, ki bi bila grozna, da ni bilo slučajno le malo ljudi v vozovih. Ko je prispel ta takozvani kolodvorni vlak opatijske električne železnice iz Lovrane na vrh klanca v lki in počel voziti proti lki, odpovedale so zavore in vlak je pričel leteti s strašno brzino po klancu v lko in pri prvem ovinku je ves vlak zletel s tira in naravnost v bližnjo hišo skozi zid v kuhinjo. Vozovi so se razbili in 3 osebe so bile težko, štiri pa lahko ranjene. Voznika voza so našli pod prvimi preobrnjenimi in razbitim vozom. Moralo je priti več ljudi, da so s kolom vzdignili voz in potegnili ponesrečenega izpod njega. Bil je težko ranjen. Še slabša se je godila sprevodniku Šamplu, katerega je sunek siloma vrgel preko voza. Med potjo je skočilo nekoliko popotnikov, ki so videli, da se bliža nesreča, iz voza. Dobil so pri tem le lahke poškodbe. Dva popotnika pa, ki nista imela toliko poguma, da bi skočila med drdranjem iz voza in sta ostala v njem, sta bila težko ranjena. To ni prvi enak slučaj na progi opatijske električne železnice. Dogodilo se je takih slučajev že več. In kdo pri tem največ trpi? V prvi vrsti uslužbenci te železnice, ki so vedno z eno nogo v grobu, z drugo pa v zaporu, v drugi vrsti pa občinstvo, ki si pri takih okoliščinah ni nikoli sigurno življenja. To je vse zato, ker v nevarnih bregih, katerih je na tej progi od Matulj do Lovrane vse polno, niso položili zobnatega tira.

Delavski žepni koledar

za leto 1909

je ravnokar izšel.

Cena 80 vln., po pošti 10 vln. več.

Meso!

Meso!

Razposiljam goveje meso zadnji del 5 kg 5:40 K; telečje meso od stegna 5 kg 5:20 K; goske 5 kg 6—K franko proti povzetju. Za dobro postrežbo jamčim.

Ludovik Herschlowitz,

dobavitelj c. kr. državnih uradnikov, Zator, Gallolija.

Zahtevajte po vseh gostilnah, kavarnah in brivnicah **„Rdeči Prapor“**

Svoji k svojim! Slovenke!

Zahtevajte po vseh trgovinah pravi slovenski izdelek

**„ZVEZDNO“
CIKORIJO**

iz prve jugoslovanske tovarne za kavine surogate v Ljubljani.

**Kavarna in restavracija
ŠVICARIJA**

se priporoča.

Milko Krapeš

urar in trgovec z zlatino, zapriseženi
soodniji cenilec, Ljubljana, Jurčičev trg 3

priporoča svojo bogato zalogo različnih stenskih in žepnih ur, kakor tudi zlatih in srebrnih verižic, uhanov in prstanov. V zalogi imam tudi gramofone in plošče s slovenskimi napevi in godbo. Z ozirom na bližajočo se božične in novoletne praznike, naj nihče ne zamudi te prilike, ker kodem prodajal po znatno nizkih cenah. Malo dobička, veliko prometa! Cenike pošiljam zastoj in poštne prosto! 52-5

J.V. Jax & sin

== LJUBLJANA ==

Dunajska cesta št. 17

priporočata svojo bogato zalogo

**šivalnih strojev
za rodbino in obrt.**

Pisalni stroji „ADLER“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko. 24-2

**V življenju nikdar več
600 komadov samo gl. 1-65**

1 krasno pozlačena preciz. ura z verižico s 3 letnim jamstvom, 1 moderna svilena kravata za gospode, 2 fina žepna robca, 1 prstan za gospode z imit. biserom, 1 elegantna broša (novost), 1 par gumbov z imit. briljanti, 1 žepno zrcalo, 1 denarnica, 1 par manšetnih gumbov, 3 naprski gumbi, vse double zlato s patentirano zapono, 1 album, 10 najlepših slik sveta, 3 šaljiivi predmeti, velika veselost za stare in mlade, 1 nikel-nasti tintnik, 20 važnih dopisovalnih predmetov in še 500 raznih predmetov, za dom neobhodno potrebnih. Vse skupaj z uro, ki je sama vredna tega denarja, velja samo **gl. 1-65**. Pošilja proti povzetju, ali če se denar naprej pošlje 3-2

Dun. cen. razpošiljalnica, P. Lust, Krakov 463.

Kar ne ugaja, se zamenja.

KAVARNA

**„Unione“
preje „Tedesco“ v Trstu**

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

*Putniki v Ameriko
kateri želijo dobro, po ceni in
ranosljivo potovati naj se obrnejo
na **Simona Kmetek**
v Ljubljani Kolodvorske ulice št. 22
Kotovrstna Pijavica doje se travljanina*

Pozor! 15-9

Kavarna „LIRIJA“

Ljubljana, Kolodvorske ulice št. 22

se priporoča.

Vsak dan celo noč odprta.
Vsak ponedeljek koncert seksteta
na lok ob prosti vstopnini.

S spoštovanjem
Štefan Miholič, kafetir.

Prva slovenska ::

:: modna trgovina

za gospode

Engelbert Skušek

Ljubljana

Mestni trg št. 19

se najtopleje priporoča.

104-18

Telefon št. 177

52-6

L. Tomažič

zaloga piva

v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n.
slavnemu občinstvu priporočam

**zagrebačko in
:: češko pivo ::**

Telefon št. 177

Telefon št. 177

Za 36 kron

se dobi:

zimski suknja, suknena obleka,
posamezne hlače, modni telovnik,
pelerina zastoj. 6-5

Za odjemalce na debelo priporočam
dolge pelerine, zimske jopice in
klobuke z velikim popustom.

:: Angleško skladišče ::
oblek :: O. Bernatovič
Ljubljana :: Mestni trg št. 5.

GRIČAR & MEJAČ, Ljubljana

Prešernove ulice št. 9

priporočata v največji izbiiri po najnižjih cenah

24-3

obleke za gospode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike za gospode in dečke, žakete za dame, paleta za dame, plašče za deklice.

Stanje hran. vlog: nad 30 milijonov kron. Rezerv. zaklad: nad 900.000 kron

Mestna hranilnica ljubljanska

v lastni hiši, Prešernove ulice 3, poprej na Mestnem trgu zraven rotovža, sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po 4%, ter pripisuje nevzdignjene obresti vsakega pol leta h kapitalu. Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega, ne da bi ga zaračunila vlagateljem. Za varnost vlog jamči poleg lastnega rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in vso davčno močjo. Da je varnost vlog popolna, svedoči zlasti to, da vlagajo v to hranilnico tudi sodišča denar mladoletnih otrok in varovancev. 26-2

Denarne vloge se sprejemajo tudi po pošti in potom c. kr. poštne hranilnice. Posoja se na zemljišča po 4 1/2%, na menice in na vrednostne listine pa po 5%, na leto.

Prva domača slov. pivovarna G. Auerjevih dedičev

v Ljubljani, Wolfove ulice št. 12 --

pod novim strokovnim vodstvom priporoča slavnemu občinstvu in spoštovanim gostilničarjem svoje novo varjeno, priznано izborno pivo v sodcih in steklenicah.

Ustanovljeno leta 1855.

Številka telefona 210.

Ustanovljeno leta 1855.

10-7

Proda se hiša, gospodarsko poslopje, vrt, gozd

pripravno za obrt v Ribniku pri Kisovcu, blizu Zagorja ob Savi, pod zelo ugodnimi pogoji.

Več se poizve pri lastniku

Francu Vozelju v Ribniku, p. Zagorje.

Za Božič in novo leto

kupujte darila otrokom

v slovenski trgovini
L. Toni, Sv. Petra c. 31.

Solske potrebščine, šolske torbe, albumi za fotografije in razglednice, poezije, pisemski papir v ka etah in omolih, okvirji za fotografije, ročne torbice, denarnice i. t. d. — Velika zaloga naj-novejših božičnih in novoletnih razglednic. — Cene zmerno, postrežba strogo solidna.

7-7

35 letni velik uspeh!

Močan želodec, pravilno prebavo ter odprtje telesa

se doseže, ako se uporablja mnogokrat odlikovano

želodčno tinkturo

lekarja Piccolija

Ljubljana, Dnuajska cesta.

Steklenica 20 v. Naročila po povzetju.

Anton Šarc

Ljubljana

sv. Petra cesta šte. 8.

Zaloga platna in belega blaga.

Izdelovanje perila za gospode in gospe.

Pralnica in svetlolikalnica

Kolodvorske ulice št. 8.

8-6

BLUZE

v težki svili, volni in drugim modnim blagu, v krasnih modelih naj-novejši moška krila, kostume, dežne plašče, otročje obleke, krstno opravo, predpasnike, vsevrtno perilo in druga oblačila. Naj-finejša otročje kapice, klobučke, plaščke, pariške modro, nogavice, rokavice, jopice in druge pletenine. — Fine zavratnice, naramnice, ovratnike, srajce in drugo perilo za gospode pr poročja največja narodna konfekcija

M. Kristofič-Bučar

Stari trg 28 Ljubljana Stari trg 28

Zunanja naročila se izvršujejo takoj in ceno. Cene radi male režije brez konkurence. 52-5

Nizke cene! Velika suknena zaloga!

Priporočljiva slovenska trgovina za moško in žensko blago pri

52-6

sv. Cirilu in Metodu
Ljubljana, Singarjeve ulice 1.

Velika suknena zaloga! Nizke cene!

J. WANĖK

** :: LJUBLJANA :: **
** Sv. Petra cesta št. 21

krznar in izdelovatelj čepic

6-2

Postrežba točna.

Priporočam slav. občinstvu svojo bogato zalogo naj-finejših in raznovrstnih

: kožuhovin in klobukov :

Lastno izdelovanje čepic vseh vrst ter velika zaloga raznovrstnih kož. Slavno vojaštvo se opozarja na bogato izbero kap in vseh drugih vojaških potrebščin.

Prevezemam vsakršna v svojo stroko spadajoča popravila proti najnižji ceni ter kupujem kože divjačine po najvišjih dnevnih cenah.

Cene solidne.

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša trdika za narodevanje ozir. nakupovanje i

Čopičev za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleških za vozove.

Emajlne prevlake, pristne, v posodicah po 1/2, 1/3, 1/2 in 1 kg. 104-2

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in najlepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvas'ega za pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravnega za vzakovrstne prevlake.

Brunollna za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Masčobo za usnje.

Ojnatih barv, priznano najboljših.

Ojnatih barv v tubah, g. dr. Sel önfelda.

Firneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.

Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpeznega.

Glpsa, alabasterskega in štukaturnega.

Karbolilneja, najboljšega.

Fasadnih barv za apno.

Barv, suhlj, kemičnih, prstenih in rudniških.

Kleja za mizarje in sobne slikarje.

Vzorcev za slikarje, naj-novejših.

Ustanovljeno
l. 1832.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno
l. 1832.

I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Napak je misliti, da se „dobra kava“ pripravlja le iz „samih kavinih zrn“, nikakor — zakaj dober pridatek poveča kavino moč, njeno barvo in njen okus. —

63-3

To je resnično; prepričajte se blagovoljno s poskusom

pristnega „**Franck**ovega“ pridalka za kavo.

Modna trgovina Pavel Magdić, Ljubljana, Prešernove ulice 7.

Svilnato blago, baržuni, pliši in tenolce.

Čipkasto blago, pajčolani, čipkasti ovratniki, čipke, vložki, svilnate vezanine. 6-4

Jabots, Fichus, damski ovratniki in kravate.

Svilnati in baržunasti trakovi.

Pozamentarija, porte in žnorce, krepince in žnore za tapetnike.

Krepi in flori za žalovanje.

Zlate in srebrne resice, čipke in žnore.

Šerpe iz svile, šipki in volne.

Nogavice za dame, dekleta in otroke.

Jopice, hlače, otročje perilo in odeje za vozičke.

Oprava za novorojenčke, posteljne podloge iz kavčuka.

Gumbi in različne igle.

Različne podloge in potrebščine za krojače in šivilje.

Sukanec za šivanje, pletenje in vezenje. Idrijske čipke, vezene čipke in vložki.

Pajčolani za neveste, mirtovi venc.

Dansko perilo, spodnja krila, predpasniki in kopalne obleke.

Modrol in potrebščine za modroce.

Glave rokavice in rokavice za uniformirance, platen, letno in zimsko rokavice.

Kopalno perilo, dišave, milo in ustna voda.

Krtače za obleko, glavo in zobe.

Razna narodna pletena in vezena ročna dela.

Srajce za gospode in dečke, spodnje hlače, ovratniki, zaplestnice, naprtnike in žepne rute.

Pravo Jagrovo normalno perilo, tricot srajce, jopice in hlače.

Mrežaste in potne jopice, srajce, čepice in pasovi za šport.

Nogavice, naramnice, odeje in blazine za potovanje.

Kravate, gumbi za manšete.

Za lovce: Telovniki, nogavice, rokavice, dokolenice.

Ogrevalci za kolena, meča, prsi, hrbet, trebuh in glavo.

Nahrbtniki, ovratni roboi.

Narodni trakovi in zastave, narodne čepice, torbice in drugi domači narodni izdelki i. t. d.